

Dioxys Kuntzei n. sp. Hymenoptera, Apidae

napisał

JAN NOSKIEWICZ

2 fig. text.

Rodzaj *Dioxys* Lep., jeden z najmniejszych w rodzinie Pszczołowatych (Apidae), obejmujący 17 palearktycznych gatunków, pasożytujących u pszczoł z rodzajów *Osmia*, *Megachile* i *Chalicodoma*, jest reprezentowany w faunie Polski przez jeden tylko gatunek *D. tridentata* Nyl., obserwowany u nas bardzo rzadko i znany z kilku zaledwie stanowisk, m. i. znaleziony także raz na Śląsku, w okolicach Wrocławia. Żywicielem jego na naszych terenach jest Miesierka *Megachile argentata*.

Na zachodnim Podolu obserwowałem stosunkowo często inny gatunek, *Dioxys cincta* Jur.; widywałem go zwłaszcza przy ściankach lössowych i w siedliskach skalistych, w okolicach Zaleszczyk, Sinkowa i Mielnicy. W tych samych okolicach zbierałem także, jednak bardzo rzadko, okazy gatunku, jaki uważałem za *Dioxys tridentata* Nyl. i ogłosiłem pod tą nazwą w „Rozprawach i Wiadomościach z Muzeum im. Dzieduszyckich we Lwowie“ w 1922 r.

W ciągu kilkunastoletniej pracy zebrałem ogółem 3 takie okazy; jedną samicę na wapiennych skałach, obok stanowiska prześli, *Ephedra distachya* w Dobrowlanach pod Zaleszczykami, dnia 27. VI. 1921, jednego samca w Krzywcu n. Cyganką, na skałach gipsowych, 9. VI. 1932 r. i wreszcie, także samca, w Trójcy n. Zbruczem, przy wapiennej ścianie jaru, dnia 15. VII. 1933 r. Przynależność tych trzech okazów do gatunku *Dioxys tridentata* nie ulegała wątpliwości; jakkolwiek inna interpretacja na podstawie literatury nie była dopuszczalna. Pewne wątpliwości nasunęły mi się dopiero po uzyskaniu dalszego materiału w okolicach Lwowa. Zebrałem tam, na brzegach sosnowego lasu, w piaszczystym terenie obok Hołoska Wielkiego, w dniu 20. VI. 1936, okaz samicy, a w dniach 24 VI. i 1 VII. 1945 r. 4 okazy samców. Przy porównaniu tych materiałów z podolskimi zwróciłem uwagę na szereg różnic, nie wielkich wprawdzie, które jednak, moim zdaniem, nie pozwalają na to, by okazy podolskie zaliczać do tego samego gatunku

co okazy lwowskie. Przyjmuję więc egzystencję dwu gatunków, różniących się między sobą, prócz pewnych szczegółów morfologicznych, także pod względem ekologii i biologii. Gatunek reprezentowany przez okazy lwowskie jest piaskolubny i pasożytuje u Miesierki *Megachile argetata* F., gatunek podolski jest natomiast wyraźnym petrofilem; żywiciela jego nie udało mi się stwierdzić, stosunki występowania zdają się jednak świadczyć o tym, że jest nim gnieździąca się masowo na skalach w jarach podolskich Murarka *Osmia caementaria* Gerst.

Na podstawie przytoczonych względów ekologiczno-biologicznych należy uznać gatunek lwowski za identyczny z opisaną przez Nyl andera z półwyspu Skandynawskiego *Dioxys tridentata*, gatunek zaś podolski za nowy. Różnice między nimi są następujące:

Dioxys tridentata Nyl.

♂

Długość ciała (na podstawie okazów lwowskich i śląskich) 7,5—8,5 mm.

Końcowe przepaski na sternitach odwłoka słabiej rozwinięte; na pierwszym i drugim odcinku białe, wąskie, na trzecim i czwartym prawie 2 razy szersze, żółtawo-białe, zbudowane z szczeciniastych, prostych włosów, nie dłuższych od trzeciego członka stóp nóg tylnych. Przepaska piątego odcinka bardzo słabo zaznaczona.

Czwarty odcinek brzuszny ze słabo zaznaczoną przepa-

Dioxys Kuntzei n. sp.

♂

Długość ciała 8—9 mm.

Końcowe przepaski na sternitach odwłoka silniej rozwinięte; na pierwszym i drugim odcinku białe, wąskie, choć wyraźnie szersze niż u *tridentata*, na trzecim i czwartym żółtawo-białe, zbudowane z szczeciniastych włosów, znacznie dłuższych od trzeciego członka stóp nóg tylnych (równych \pm długości drugiego członka); włosy trzeciej przepaski zagięte na końcach do góry. Przepaska piątego odcinka wyraźna, prawie tak szeroka i gęsta jak druga.

Czwarty odcinek brzuszny odwłoka z dobrze rozwiniętą,

ską u nasady; nasadowa przepaska piątego odcinka, złożona z przylegających, białych włosków, silnie rozwinięta, prawie tak szeroka jak końcowa przepaska trzeciego odcinka. Odcinek szósty pokryty na całej powierzchni przez złotawe, drobne, przylegające włoski.

Organ kopulacyjny (rys. 1) stosunkowo szerszy^a i krótszy; sagittae na końcach oddalone od siebie.

♀

Długość ciała 8 mm.

Szósty odcinek grzbietowy odwłoka nieco krótszy i węższy, niż leżący pod nim szósty brzuszny; ten więc przy oglądaniu z góry, wystaje wyraźnie z boków i z tyłu. Trójkątne wycięcie na końcu 6 odcinka grzbietowego słabo zaznaczone, znacznie płytsze i mniejsze niż analogiczne wycięcie na szóstym odcinku brzuszny.

Końcowe przepaski odcinków brzusznych odwłoka rozwinięte znacznie słabiej niż przepaski odcinków grzbietowych.

Trzy pierwsze odcinki grzbietowe odwłoka także pośrodku gęsto punktowane; przestrzenie międzypunktowe mniejsze od punktów.

białą przepaską u nasady. Przepaska piątego odcinka szersza niż końcowa przepaska na odcinku trzecim. Owłosienie szóstego odcinka gęstsze i dłuższe niż u tridentata, skóśnie odstające.

Organ kopulacyjny (rys. 2) stosunkowo smuklejszy; sagittae na końcach bardzo zbliżone do siebie.

♀

Długość ciała 10 mm.

Szósty odcinek grzbietowy odwłoka tak długi i szeroki jak szósty brzuszny; trójkątne wycięcia na końcu obu odcinków jednakowe.

Końcowe przepaski brzusznych odcinków odwłoka rozwinięte prawie tak silnie jak przepaski grzbietowe.

Trzy pierwsze odcinki grzbietowe pośrodku rzadziej punktowane; przestrzenie międzypunktowe większe od punktów.

Gatunek poświęcam pamięci Romana Kuntzego, znakomitego badacza fauny Podola, zabitego przez Niemców w Warszawie, w 1944 r. Holotyp (Krzywcz 9. VII. 32), i Allotyp (Zaleszczyki 17. VI. 21), w moim zbiorze.

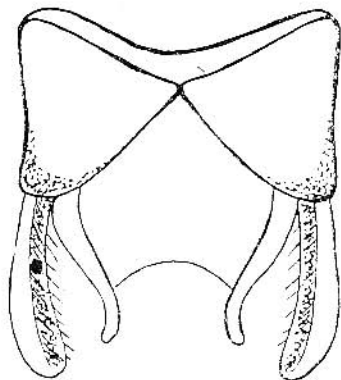

Fig. 1.

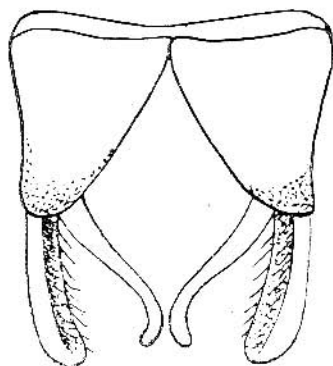

Fig. 2.

Résumé

La note présente donne la description d'une nouvelle espèce du genre *Dioxys*, sur la base de deux exemplaires mâles et d'une femelle, qui ont été recueillis sur les terrains rocheux en Podolie de l'Ouest. L'espèce ressemble beaucoup à *Dioxys tridentata* Nyl. Les différences entre les exemplaires de l'espèce de la Podolie et ceux de *Dioxys tridentata* (1 ♀, 4 ♂♂, ramassés dans les environs de Leopold sur les sables, près des nids de *Megachile argentata* F.) sont les suivantes :

Dioxys tridentata Nyl.

La longueur du corps
7,5—8,5 mm.

Les franges terminales sur les sternites de l'abdomen moins développées; elles sont sur le premier et le second segment blanches et étroites, sur le 3-me et le 4-me presque 2 fois plus larges, de couleur

Dioxys Kuntzei n. sp.

La longueur du corps
8—9 mm.

Les franges terminales plus développées; celles du 3-me et 4-me sternite sont construites de poils presque aussi longs que le second article de tarsi postérieurs. Les poils de la 3-me frange au

blanc-jaunâtre. Les poils de la troisième frange sont tout droits et pas plus longs, que le troisième article des tarses postérieurs. La frange du 5-me segment très faible.

Le 4-me segment ventral de l'abdomen avec une très faible frange à la base; la frange basale du 5-me sternite est aussi large que la bande terminale du 3-me segment. Le 6-me sternite est couvert sur toute sa surface par une jaunâtre, fine pilosité.

L'appareil genital (fig. 1) relativement plus large et court; sagittae aux bouts éloignées.

♀

La longueur du corps 8 mm.

Le 6-me tergite de l'abdomen un peu plus court et plus étroit, que le 6-me sternite. La découpeure triangulaire au bout du 6-me segment dorsal beaucoup plus petite que celle du 6-me sternite.

Les franges terminales des segments ventraux de l'abdomen moins développées que celles-ci des tergites.

La ponctuation des 3 premiers segments dorsaux de l'abdomen est dense, avec les intervalles entre les points beaucoup plus petits que les points eux-mêmes.

bout courbés en haut. La frange du 5-me sternite presque aussi large que celle du 2-me.

La frange basale du 4-me sternite bien développée, celle du 5-me plus large que la bande terminale du 3-me sternite. Le 6-me sternite est couvert d'une dense pilosité plus forte, cachant entièrement le tégument.

L'appareil genital (fig. 2) relativement plus svelte; sagittae aux bouts très rapprochées.

♀

La longueur du corps 10 mm.

Le 6-me tergite de l'abdomen aussi long et large comme le 6-me sternite; les découpeures terminales triangulaires sur tous les deux segments sont égales.

Les franges ventrales de l'abdomen développées aussi fortement que celles du dos.

La ponctuation des 3 premiers segments dorsaux de l'abdomen est plus espacée; les intervalles entre les points plus grands que les points eux-mêmes.

L'hôte est inconnu; les conditions de l'apparition de l'espèce dans le terrain semblent indiquer, qu' elle parasite sur *Osmia caementaria* Gerst.

L'espèce est nommé en honneur de Roman Kuntze, l'excellent explorateur de la faune de la Podolie de l'Ouest, tué par les Allemands à Varsovie en 1944.

Le holotype (Krzywcz 9. VII. 1936) et l'allotype (Zaleszczyki 17. VI. 1921), se trouvent dans ma collection.